

สรุปการวิจัย อภิปรายผลและขอเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความดันโลหิตและชีพจรระหว่างทานอนกับทานั่ง มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเกี่ยวกับค่าความดันโลหิตและชีพจรในทานอนกับทานั่ง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของชีพจรและความดันโลหิตระหว่างทานอนกับทานั่ง และศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความดันโลหิตและชีพจรระหว่างทานอนกับทานั่งของหญิงไทยปกติ อายุ 18 - 25 ปี รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความดันโลหิตและชีพจร เมื่ออยู่ในท่าเดียวกันระหว่างหญิงไทยปกติกับหญิงหลังคลอดปกติ ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบความกระจ่างในความแตกต่างของการวัดความดันโลหิตและชีพจรในทานอนและทานั่งของคนปกติและหญิงหลังคลอดปกติ อันเป็นแนวทางในการประกอบการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยโรคร่วมกับการวางแผนและให้การพยาบาลผู้ป่วยแต่ละบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย และหญิงที่เข้ารับทำการคลอดจากสูติแพทย์หรือพยาบาลอนามัยฉุกเฉิน ณ แผนกสูติกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) กลุ่มละ 30 คน อายุระหว่าง 18 - 25 ปี มีน้ำหนักตัวและส่วนสูงใกล้เคียงกัน ไม่นำหนึ่งถึงนิ้ว เชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี ฐานะเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันเป็นผู้ปราศจากความยุ่งยากทางอารมณ์และโรคแทรกซ้อนใด ๆ โดยอาศัยการวินิจฉัยโรคของแพทย์ก่อนทำการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ เครื่องวัดความดันโลหิต (Sphygmomanometer) ของ Accoson เครื่องหูฟัง (Stethoscope) ซึ่งได้รับการทดลองแล้วว่า มีความเที่ยงตรงในการวัดความดันโลหิต และนาฬิกาซึ่งมีเข็มวินาทีและการเดินของเข็มปกติ เพื่อใช้ประกอบการจับชีพจรในเวลา 1 นาที

ก่อนทำการทดลอง ผู้วิจัยอธิบายให้ผู้ถูกทดลองเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติขณะถูกทดลอง นอกจากนี้ยังได้นำและฝึกฝนผู้ช่วยทำการทดลอง 6 ท่าน เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพื่อให้มีมาตรการในการทดลองเป็นแนวทางเดียวกัน และสามารถควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สุ่มมาเป็นเวลา 3 วันติดต่อกันในช่วงระยะเวลาเดียวกัน โดยกำหนดให้ผู้ถูกทดลองรับประทานอาหารเชาก่อนที่จะได้รับการทดลองอย่างน้อย 1 ชั่วโมง คือ กลุ่มนักศึกษาพยาบาลรับประทานอาหารเช้า เวลา 07.00 น. หลังจกเลิกเวลา 08.00 น. เริ่มทำการทดลอง เวลา 08.00 - 11.00 น. ผู้ถูกทดลองแต่ละบุคคลได้รับการทดลองตามลำดับขั้นดังนี้ คือ กำหนดให้นอนหงายราบบนเตียง เขาเหยียดตรงทั้งสองข้าง ฝ่าเท้าไม่ยื่นปลายเตียง ส่วนแขนทั้งสองข้างวางตามสบาย ไม่พับแขน ผู้ทดลองจับอัตราชีพจรที่ข้อมือขวา (Radial pulse) 1 นาที และวัดความดันโลหิตที่แขนขวา เสร็จแล้วให้ผู้ถูกทดลองนั่งห้อยเท้าตามสบาย ฝ่าเท้าไม่ยื่นพื้น แขนขวาเหยียดตรงวางบนโต๊ะที่จัดไว้ให้ ผู้ทดลองจับอัตราชีพจรที่ข้อมือ (Radial pulse) 1 นาที และวัดความดันโลหิตด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามเทคนิคที่กำหนดให้ พร้อมทั้งลงบันทึกรายงานไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว เอาค่าคะแนนที่ได้จากอัตราการเต้นของชีพจร 1 นาที และความดันโลหิตในแต่ละท่าของแต่ละบุคคลใน 3 วัน มารวมกัน เสร็จแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวนของแต่ละชนิด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างชีพจรกับความดันโลหิตในท่านอนกับท่านั่งของนักศึกษาพยาบาลและหญิงหลังคลอดปกติ และทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของชีพจร ความดันโลหิตระหว่างท่านอนกับท่านั่งในกลุ่มเดียวกัน รวมทั้งทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของชีพจร ความดันโลหิตระหว่างกลุ่มนักศึกษาพยาบาลกับหญิงหลังคลอดปกติเมื่ออยู่ในท่าเดียวกัน

สรุปผลของการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยของชีพจรและความดันโลหิตของนักศึกษาพยาบาลและหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี เมื่ออยู่ในท่านอนและท่านั่ง ปรากฏว่า (ตารางที่ 1)

ก. นักศึกษาพยาบาล

ท่านอน

ชีพจร		73.39	ครั้งต่อนาที
ความดัน	Systolic	104.51	มิลลิเมตรปรอท
ความดัน	Diastolic	63.75	มิลลิเมตรปรอท

ท่านั่ง

ชีพจร		75.67	ครั้งต่อนาที
ความดัน	Systolic	99.22	มิลลิเมตรปรอท
ความดัน	Diastolic	63.11	มิลลิเมตรปรอท

ข. หญิงหลังคลอดปกติ

ท่านอน

ชีพจร		81.22	ครั้งต่อนาที
ความดัน	Systolic	113.55	มิลลิเมตรปรอท
ความดัน	Diastolic	75.01	มิลลิเมตรปรอท

ท่านั่ง

ชีพจร		90.94	ครั้งต่อนาที
ความดัน	Systolic	107.73	มิลลิเมตรปรอท
ความดัน	Diastolic	72.84	มิลลิเมตรปรอท

ดังนั้น หญิงไทยปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในภาวะปกติมี

อัตราการเต้นของชีพจร

ทานอน

73

ครั้งต่อนาที

ทานั่ง

76

ครั้งต่อนาที

ค่าความดันโลหิต

ทานอน

105/64

มิลลิเมตรปรอท

ทานั่ง

99/63

มิลลิเมตรปรอท

หญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในภาวะไม่เป็นโรคแทรกซ้อนใด ๆ มี

อัตราการเต้นของชีพจร

ทานอน

81

ครั้งต่อนาที

ทานั่ง

91

ครั้งต่อนาที

ค่าความดันโลหิต

ทานอน

114/75

มิลลิเมตรปรอท

ทานั่ง

108/73

มิลลิเมตรปรอท

แสดงให้เห็นว่า อัตราการเต้นของชีพจรทั้งของหญิงไทยปกติและหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในทานั่งมีความมากกว่าทานอน ส่วนค่าของความดัน Systolic และความดัน Diastolic ในทานอนมีค่าสูงกว่าทานั่ง

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างชีพจรและความดันโลหิตในทานอนกับทานั่ง ทั้งของนักศึกษาพยาบาลและหญิงหลังคลอดปกติ (ตารางที่ 2, 4) ปรากฏว่า ผู้ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .001 มีจำนวน 3 คู่ที่เหมือนกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างชีพจรทานอนกับทานั่ง ความดัน Systolic ทานอนกับทานั่ง ความดัน Systolicทานั่ง กับความดัน Diastolic ทานั่ง เป็นการแสดงให้เห็นว่า ในคนปกติและหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี ถ้าหากปรากฏว่า

- อัตราการเต้นของชีพจรทานอนมีความสัมพันธ์กับอัตราการเต้นชีพจรทานั่งอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 หมายความว่า ผู้ที่มีอัตราการเต้นชีพจรทานอนสูง จะมีอัตราการเต้นชีพจรทานั่งสูง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่มีอัตราการเต้นชีพจรทานอนต่ำ จะมีอัตราการเต้นชีพจรทานั่งต่ำด้วย

- ความดัน Systolic ทานอนมีความสัมพันธ์กับความดัน Systolic ทานั่งอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 หมายความว่า ผู้ที่มีความดัน Systolic ทานอนสูง จะมีความดัน Systolic ทานั่งสูง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่มีความดัน Systolic ทานอนต่ำ จะมีความดัน Systolic ทานั่งต่ำด้วย

- ความดัน Systolic ทานั่งมีความสัมพันธ์กับความดัน Diastolic ทานั่งอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 หมายความว่า ผู้ที่มีความดัน Systolic ทานั่งสูง จะมีความดัน Diastolic ทานั่งสูงด้วย ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่มีความดัน Systolic ทานั่งต่ำ จะมีความดัน Diastolic ทานั่งต่ำด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่าง ความดัน Diastolic ทานอน กับ ความดัน Diastolic ทานั่ง ของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนหญิงหลังคลอดมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 หมายความว่า ผู้ที่มีความดัน Diastolic ทานอนสูง จะมีความดัน Diastolic ทานั่งสูง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่มีความดัน Diastolic ทานอนต่ำ จะมีความดัน Diastolic ทานั่งต่ำด้วย

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า ทั้งนักศึกษาพยาบาลและหญิงหลังคลอดปกติ อัตราการเต้นของชีพจรทานั่งไม่มีความสัมพันธ์กับความดัน Systolic ทานอน ความดัน Systolic ทานั่ง ความดัน Diastolic ทานอน และความดัน Diastolic ทานั่งเลย ยกเว้นในหญิงหลังคลอดที่ชีพจรทานั่งมีความสัมพันธ์กับความดัน Systolic ทานั่ง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของชีพจรทานอนกับทานั่งของนักศึกษาพยาบาลและหญิงหลังคลอดปกติ มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .001 ตามลำดับ ซึ่งไม่สนองสมมติฐานที่ว่า ชีพจรของคนปกติในทานอนกับทานั่งไม่ต่างกัน และชีพจรของหญิงหลังคลอดปกติในทานอนกับทานั่งไม่ต่างกัน จึงสรุปได้ว่า ในคนปกติและหญิงหลัง

คลอปกติ ในบุคคลคนเดียวกัน อัตราการเต้นของชีพจรทานอนกับทานั่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความดัน Systolic ทานอนกับทานั่ง ของนักศึกษาพยาบาลและหญิงหลังคลอดปกติ มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ซึ่งไม่สนองสมมติฐานที่ว่า ความดัน Systolic ของคนปกติในทานอนกับทานั่งไม่ต่างกัน และความดัน Systolic ของหญิงหลังคลอดปกติในทานอนกับทานั่งไม่ต่างกัน จึงสรุปได้ว่า ในหญิงไทยปกติ และหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในบุคคลคนเดียวกัน ความดัน Systolic ในทานอนกับทานั่งแตกต่างกัน

ผลความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความดัน Diastolic ทานอนกับทานั่ง ของนักศึกษาพยาบาล ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสนองสมมติฐานที่ว่า ความดัน Diastolic ของคนปกติในทานอนกับทานั่งไม่ต่างกัน ส่วนในหญิงหลังคลอดปกติมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สนองสมมติฐานที่ว่า ความดัน Diastolic ของหญิงหลังคลอดปกติในทานอนกับทานั่งไม่ต่างกัน จึงสรุปได้ว่า หญิงไทยปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในบุคคลคนเดียวกัน ความดัน Diastolic ทานอนกับทานั่งมีค่าเท่ากันทางสถิติ ส่วนในหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี จะมีค่าแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

4. การทดสอบความแตกต่างของชีพจร ความดันโลหิตระหว่างนักศึกษาพยาบาลกับหญิงหลังคลอดปกติเมื่ออยู่ในท่าเดียวกัน จากตารางที่ 7 ผลคือ ชีพจรทานอน ชีพจรทานั่ง ความดัน Systolic ทานอน ความดัน Systolic ทานั่ง ความดัน Diastolic ทานอน และความดัน Diastolic ทานั่ง มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ซึ่งไม่สนองสมมติฐานที่ว่า ชีพจรทานอนระหว่างคนปกติกับหญิงหลังคลอดปกติไม่แตกต่างกัน ชีพจรทานั่งระหว่างคนปกติกับหญิงหลังคลอดไม่แตกต่างกัน ความดันโลหิตทานอนระหว่างคนปกติกับหญิงหลังคลอดปกติไม่แตกต่างกัน ความดันโลหิตทานั่งระหว่างคนปกติกับหญิงหลังคลอดปกติไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงว่า ชีพจรและความดันโลหิตระหว่างคนปกติกับหญิงหลังคลอดปกติเมื่ออยู่ในท่าเดียวกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผลของการวิจัย

ผลของการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ค่าอัตราชีพจรของหญิงไทยปกติ ในท่านอน 73 ครั้งต่อนาที ท่านั่ง 76 ครั้งต่อนาที นับใจว่าอยู่ในช่วงเกณฑ์ปกติ เพราะอัตราชีพจรของคนปกติมีค่าเท่ากับ 70 - 80 ครั้งต่อนาที¹ ส่วนหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี อัตราชีพจรท่านอน 81 ครั้งต่อนาที ท่านั่ง 91 ครั้งต่อนาที มีอัตราเร็วกว่าเกณฑ์ของคนปกติ ซึ่งมีเหตุผลสนับสนุน คือ หญิงหลังคลอดภายหลังคลอด 1 - 48 ชั่วโมงแรก ร่างกายต้องมีการปรับสภาพทางกาย เช่น การควบคุมจำนวนปริมาณโลหิตในร่างกาย (Blood volume) ฮอร์โมนเอสโตรเจน (Estrogen hormone) และฮอร์โมนอื่น ๆ การทำงานของระบบประสาท ต่อมไร้ท่อต่าง ๆ (Endocrine glands) และเป็นระยะที่ต้องไ้เพิ่มบุตร นอกจากนี้ หญิงหลังคลอดจะมีการสูญเสียโลหิตภายหลังคลอดไปบ้าง ซึ่งร่างกายจะต้องพยายามสร้างเม็ดโลหิตเพิ่มและมีการปรับความหนืดของโลหิต (viscosity) ให้เป็นปกติโดยเร็วที่สุด รวมทั้งเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายต้องการอาหารและออกซิเจนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้หัวใจต้องทำงานมากขึ้น โดยการบีบตัวเร็วขึ้น เพื่อให้โลหิตไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างเพียงพอ เป็นผลให้อัตราชีพจรสูงขึ้น

2. อัตราชีพจรทั้งของหญิงไทยปกติและหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในท่านั่ง มีอัตราสูงกว่าท่านอน เป็นการทดลองที่ตรงกับ การทดลองของ เฟสส์และคณะ (Fess, et al.)² ที่ว่า อัตราการเต้นของหัวใจระยะที่พักผ่อนอยู่บนเก้าอี้คอนข้างสูงกว่าในท่านอน หรือท่าครึ่งนั่งครึ่งนอน ซึ่งมีเหตุผลสนับสนุน คือ การทดลองครั้งนี้กำหนดจับชีพจรท่านอนก่อนท่านั่ง การเปลี่ยนจากท่านอนเป็นท่านั่ง เป็นการออกกำลังกายชนิดหนึ่ง เพราะขณะร่างกายมีการออกกำลังกาย จำนวนโลหิตที่

¹ สนั่น สุขวัญ, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

² Dorothy E. Fess, et al., Loc.cit.

ออกจากหัวใจมาก เป็นผลให้กล้ามเนื้อหัวใจมีการหดตัวดี และการเต้นของหัวใจเร็วขึ้น³ เพื่อให้ร่างกายได้รับอาหารและออกซิเจนจากโลหิตเพียงพอ นอกจากนี้ การเปลี่ยนท่าของบุคคลยอมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงกลไกการไหลเวียนของโลหิต (Hemodynamic change) ซึ่งร่างกายจะปรับตัวตามธรรมชาติ และระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic Nervous System) ซึ่งอยู่นอกอำนาจจิต Sympathetic กับ Parasympathetic nerve ทำงานไม่สมดุลกัน Sympathetic nerve อาจทำหน้าที่มากเกินไป เนื่องจากการถูกกระตุ้นมาก เป็นผลให้หัวใจและชีพจรเต้นเร็ว⁴

3. ค่าความดันโลหิตของหญิงไทยปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในท่านอนเท่ากับ 105/64 มิลลิเมตรปรอท ท่านั่งเท่ากับ 99/63 มิลลิเมตรปรอท ซึ่งต่ำกว่าของชาวผิวขาว ดังที่ แลงเลย์ เทลฟอร์ดและคริสเตนเซิน (Langley, Telford and Christensen) กล่าวว่า ค่าปกติของความดันโลหิตเท่ากับ 120/80 มิลลิเมตรปรอท เมื่อนำผลการทดลองมาเปรียบเทียบ ปรากฏว่าต่ำกว่าชาวผิวขาว แต่การที่จะสรุปว่าหญิงไทยปกติมีความดันโลหิตต่ำยอมเป็นไปไม่ได้ ควรจะเปรียบเทียบในหมู่มนไทยที่อยู่ในช่วงวัย ภาวะเดียวกัน หรือชาวเอเชียซึ่งอยู่ในภาวะแวดล้อมเดียวกัน ทั้งนี้เพราะอิทธิพลจากภายนอกต่าง ๆ มีผลต่อค่าความดันโลหิต เช่น ภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม อาหาร สารเคมีบางอย่าง ซึ่งพึงนำมาประกอบการพิจารณาคด้วย

ส่วนค่าความดันโลหิตของหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในท่านอนเท่ากับ 114/75 มิลลิเมตรปรอท ท่านั่งเท่ากับ 108/73 มิลลิเมตรปรอท ซึ่งยังต่ำกว่าค่าปกติของชาวผิวขาว ดังนั้น จึงควรพิจารณาคด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับหญิงไทยปกติ

3

L.L.Langley, Ira R. Telford and John B. Christensen, Dynamic Anatomy and Physiology, (3 rd ed., New York: McGraw-Hill Book Company Inc., 1969), P. 440.

⁴ สนั่น สุขวัจน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 244.

4. ค่าความดันโลหิต (ความดัน Systolic / ความดัน Diastolic) ทั้งของหญิงไทยปกติและหญิงหลังคลอดปกติ อายุ 18 - 25 ปี ในท่านอนมีค่าสูงกว่าท่านั่ง เป็นการทดลองที่ตรงข้ามกับรายงานของชาวต่างประเทศที่ว่า ชาวผิวขาวมีความดันโลหิตสูงสุดขณะยืนต่ำสุดเมื่อนอน และท่านั่งมีค่าอยู่ระหว่างท่านอน⁵ แต่ตรงกับการสำรวจของ คีดี จิ่งเจริญ และ ชงฉัตร โคละทัต⁶ ที่ว่า ความดันโลหิตสูงสุดในท่านอน รองลงมาคือท่านั่ง และต่ำสุดเมื่ออยู่ในท่านยืน ซึ่งเป็นการสำรวจในหมู่ชาวไทย และเป็นข้อที่น่าเชื่อว่า ในคนไทยมีค่าของความดันโลหิตท่านอนสูงกว่าท่านั่ง ซึ่งมีเหตุผลที่สนับสนุน คือ การเปลี่ยนอิริยาบถย่อมมีผลกระทบต่อการไหลเวียนของโลหิต การเปลี่ยนจากท่านอนเป็นท่านั่ง ความตึงของโลกจะต้านโลหิตที่ไหลจากส่วนที่ต่ำกว่าระดับหัวใจ เป็นเหตุให้โลหิตไหลกลับเข้าสู่หัวใจน้อยและความดันโลหิตลดต่ำลง และทำให้เหตุผลว่า โดยปกติแล้วการเปลี่ยนจากท่านอนเป็นท่านั่ง ร่างกายจะมีปฏิกิริยาตอบสนองเพื่อปรับการไหลเวียนของโลหิต ทำให้ความดันโลหิตเพิ่มขึ้น แต่ในคนไทยกลับตรงข้าม และการที่ชาวไทยมีความดันโลหิตในท่านั่งต่ำกว่าท่านอน อาจเป็นเพราะกลไกปรับการไหลเวียนโลหิตบกพร่อง และอาจเนื่องจากขาดวิตามินบีรวม อันเนื่องมาจากรับประทานไม่เพียงพอ หรือการดูดซึมของลำไส้ไม่ดี รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ควบคุมความดันโลหิตขาดความสมบูรณ์⁷

5. ความสัมพันธ์ระหว่างชีพจรท่านอนกับท่านั่ง ความดัน Systolic ท่านอนกับท่านั่ง และความดัน Diastolic ท่านอนกับท่านั่งในหญิงไทยปกติและหญิงหลังคลอดปกติ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีเหตุผลสนับสนุน คือ

⁵I.R.Cooper, R.H.Roth and M.M.Kini, Biochemical and Physiological Function of Thiamine in Nerve Tissue. Nature (1963) p. 199-609, quoted in คีดี จิ่งเจริญ, น.พ. และชงฉัตร โคละทัต, น.พ., "ผลของวิตามินบี (รวม) ต่อความดันเลือด," สารสิริราช 17(ตุลาคม, 2508), หน้า 611.

⁶คีดี จิ่งเจริญ, น.พ. และชงฉัตร โคละทัต, น.พ., เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 614-615.

5.1 การเต้นของหัวใจ 1 ครั้ง ในแต่ละคนเกิดขึ้นจากการหดตัวของกล้ามเนื้อหัวใจ 3 ระยะ คือ ระยะหดตัว ระยะคลายตัวและระยะพัก ซึ่ง 3 ระยะนี้รวมเป็น 1 วงจร และในคนปกติ อัตราการเต้นหัวใจ 70 - 80 ครั้งต่อนาที ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนอิริยาบถ อัตราหัวใจที่เปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ ซึ่งอยู่นอกอำนาจจิตใจ คือ Sympathetic & Parasympathetic nerve โดยปกติระบบประสาททั้งสองนี้จะทำหน้าที่รักษาความสมดุลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้าชีพจรทานอนสูง จะมีชีพจรทานั่งสูง ในทำนองเดียวกัน ถ้าชีพจรทานอนต่ำ จะมีชีพจรทานั่งต่ำด้วย ทั้งนี้ เพื่อความสมดุลของร่างกาย

5.2 ในทำนองเดียวกัน ค่าความดันโลหิตทานอนมีความสัมพันธ์กับทานั่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากค่าความดันโลหิตในแต่ละบุคคลจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนโลหิตที่ออกจากหัวใจ (Cardiac output) แรงต้านของโลหิตส่วนปลาย (Peripheral resistance) ขอบเขตการขยายตัวของหลอดเลือด (Distensibility of the large vessels) ฮอร์โมน สารเคมี และการควบคุมของ medulla oblongata⁸ และโดยปกติร่างกายจะปรับสภาพของมันเองเพื่อรักษาความสมดุลมิให้เป็นอันตรายแก่ชีวิต ดังนั้น เมื่อเปลี่ยนอิริยาบถจากทานอนเป็นทานั่ง หรือจากทานั่งเป็นทานอน ค่าความดันโลหิตจึงสัมพันธ์กัน เนื่องจากร่างกายปรับความสมดุลโดยระบบประสาทอัตโนมัติ (ดังเหตุผลใน ข้อ 5.1)

5.3 การรักษาระดับปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (Reflex regulation) ของร่างกาย คือ กระแสประสาท (impulse) จากที่ต่าง ๆ จะมาที่ vasomotor center ใน medulla oblongata ซึ่งมีอิทธิพลต่อความดันในหลอดเลือด (arterial blood pressure) กล่าวคือ Pressoreceptors ร่วมกับ Carotid sinus และ chemoreceptor ที่ Carotid body ภายทอดกระแสประสาท โดยทางแขนงของประสาทสมองคู่ที่ 9, 10 ไปยังศูนย์ควบคุมพิเศษที่ Medulla oblongata ซึ่งกระแสประสาทนี้เป็นทางผ่านที่มีปฏิกิริยาสะท้อนกลับอันสำคัญต่อการควบคุม

⁸ L.L. Langley, Ira R. Telford and John B. Christensen, op.cit., p.488

ความดันโลหิตและการเต้นของหัวใจ⁹

5.4 ตามความเห็นของเฟลตัน (Felton)¹⁰ ที่ว่า มนุษย์มีระบบ open homeokinetic ซึ่งมีปฏิกริยารวมคงที่ต่อสภาพแวดล้อม จึงมีสมรรถภาพในการที่จะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดจุดกลไกความสมดุล และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมมักจะชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน นอกจากนี้ระบบหน้าที่ภายในร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องเป็นจังหวะปกติ

6. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชีพจรทานอนกับท่านั่ง ความดัน Systolic ทานอนกับท่านั่ง ทั้งของหญิงไทยปกติและหญิงหลังคลอดปกติ รวมทั้งความดัน Diastolic ทานอนกับท่านั่งของหญิงหลังคลอด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ซึ่งมีเหตุผลสนับสนุน คือ

6.1 ความดันโลหิตในหลอดเลือดโลหิตแดงมีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ วินาที เนื่องมาจากการทำงานของระบบประสาท คอมไรทอ จำนวนโลหิตที่ออกจากหัวใจในแต่ละครั้ง แรงต้านของหลอดเลือด ภาวะหรือขนาดของหลอดเลือด ช่วงการส่งกระแสประสาทและภาวะอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์

6.2 สภาพการณ์ หรือท่าในการวัดต่างกัน อัตราชีพจรและความดันโลหิตย่อมแตกต่างกัน เช่น อัตราการเต้นของหัวใจในมนุษย์ขณะที่กำลังพักอยู่บนเก้าอี้ นั้นค่อนข้างมีอัตราสูงกว่าท่านอนหรือครึ่งนั่งครึ่งนอน¹¹

6.3 ค่าของความดัน Systolic จะเปลี่ยนไปตามช่วงเวลาของการวัด คือต่ำสุดในตอนเช้ามีค คอย ๆ สูงขึ้นตอนสาย และหลังจากนี้ค่อย ๆ ลดลง¹² และค่าจะเปลี่ยนไป

⁹Ibid., p. 458.

¹⁰Geraldene Felton, op.cit. p. 49.

¹¹Dorothy E. Fess, et al. Loc. cit.

¹²Geraldene Felton, op.cit. p. 50.

เมื่ออยู่ในท่าที่ต่างกัน ดังเช่น การทดลองของนายแพทย์ คีดี จิงเจอร์ และ นายแพทย์ ชงฉัตร โคละทัต¹³ รวมทั้งการทดลองของ เคอร์เคนคอลลด์และคณะ (Kirkendall, et al.)¹⁴ ที่ว่า ในคนปกติเมื่ออยู่ในท่าที่ต่างกัน จะมีความดันโลหิตแตกต่างกัน

* ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความดัน Diastolic ทานอนกับท่านั่งของ หญิงไทยปกติไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกับการทดลองของ พวงทิพย์ ชัยพิบาลสมุญ¹⁵ ที่ว่า ค่าของความดัน Diastolic ก่อนและหลังทดลองในกลุ่มทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ ค่าของความดัน Diastolic ในคนปกติ จะไม่ขึ้นหรือลงไปตาม circadian เหมือนความดัน Systolic¹⁶ *

7. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับชีพจรทานอน ชีพจรท่านั่ง ความดันโลหิตทานอน ความดันโลหิตท่านั่ง ระหว่างหญิงไทยปกติกับหญิงหลังคลอดปกติทั้งหมดที่กล่าวมา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 มีเหตุผลสนับสนุน คือ

7.1 ความดันโลหิตและชีพจรในบุคคลคนเดียวกัน เปลี่ยนแปลงไปทุก ๆ วินาที (ดังเหตุผลใน ข้อ 6.) ดังนั้น เมื่ออยู่ในสภาพการณ์ที่ต่างกัน คือ ภาวะปกติกับภาวะหลังคลอด ค่าของชีพจรและความดันโลหิตย่อมแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

7.2 หญิงหลังคลอดต้องมีการปรับตัวทางด้านสรีรวิทยามากกว่าคนปกติ ระบบประสาทต้องทำงานมากขึ้น รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนอย่างมาก ดังนั้น ความแตกต่างในค่าของชีพจรและความดันโลหิตจึงเห็นได้ชัด

¹³ คีดี จิงเจอร์, น.พ. และชงฉัตร โคละทัต, น.พ., เรื่องเดียวกัน, หน้า 611-627.

¹⁴ Walter M, Kirkendall, et al. op. cit., p. 981.

¹⁵ พวงทิพย์ ชัยพิบาลสมุญ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

¹⁶ Geraldene Felton, op. cit., pp 56.

ขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัยหาค่าของชีพจร ความดันโลหิต ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และทดสอบความแตกต่างระหว่างทานอนกับทานั่งของกลุ่มคนปกติและหญิงหลังคลอดปกติ รวมทั้งทดสอบความแตกต่างของชีพจรและความดันโลหิตเมื่ออยู่ในท่าเดียวกันระหว่างคนปกติกับหญิงหลังคลอดปกติ ซึ่งปรากฏผลออกมาให้เห็นแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ผลการทดลองครั้งนี้ให้ข้อคิดว่า รูปแบบของความดันโลหิต อัตราการเต้นชีพจร อาจสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในชีวิตมนุษย์

2. ผลการทดลองปรากฏว่า ค่าความดันโลหิตในหญิงหลังคลอดปกติทานอนสูงกว่าทานั่ง ไม่ควรนำมาเป็นข้ออ้างว่า ในหญิงหลังคลอดการนั่งทำให้ความดันลดลง ทั้งนี้ เพราะในหญิงไทยปกติ ค่าความดันโลหิตทานอนมีค่าสูงกว่าทานั่งเช่นเดียวกัน

ส่วนอัตราชีพจรทานั่งสูงกว่าทานอนทั้งในคนปกติและหญิงหลังคลอด ซึ่งอาจนำมาพิจารณาได้ว่า ในคนทุกคนอัตราชีพจรทานั่งมักสูงกว่าทานอนเสมอ ซึ่งมีเหตุผลสนับสนุน คือ จากการทดลองของเฟสส์และคณะ (Fess, et al.)¹⁷ ที่ว่า อัตราการเต้นของหัวใจระยะที่พักผ่อนอยู่บนเก้าอี้คอนข้างสูงกว่าในทานอน หรือท่าครึ่งนั่งครึ่งนอน หรืออาจคาดหมายได้ว่า การเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายเป็นส่วนประกอบการเปลี่ยนแปลงอัตราการเต้นของหัวใจ

3. การทดลองครั้งนี้ ค่าของความดันโลหิตและชีพจรทานอนกับทานั่งในบุคคลคนเดียวกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การวัดความดันโลหิตและชีพจร ควรวัดควมวิธีที่ถูกต้องในมาตรการเดียวกัน เสร็จแล้วเขียนกำกับในใบรายงาน ว่า วัดที่แขนข้างใดของผู้ป่วย วัดขณะที่ผู้ป่วยอยู่ในทานอนหรือทานั่งหรือท่ายืน และวัดในช่วงเวลาใด

¹⁷ Dorothy E. Fess, et. al. . Loc.cit.

4. การวัดความดันโลหิตและจับอัตราชีพจรด้วยวิธีการที่ละเอียดรอบคอบและถูกต้อง จะมีประโยชน์ในการเปรียบเทียบการตอบสนองการทำงานของหัวใจของผู้ป่วยต่อภาวะทางกายและสภาพแวดล้อม

5. ผู้วัดความดันโลหิตควรเข้าใจถึงกายวิภาคและสรีรวิทยาของค่าความดันโลหิตและชีพจรขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นคนช่างสังเกตเกี่ยวกับภาวะทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และ ขาวรณของผู้ป่วย นอกจากนี้ควรเข้าใจถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงค่าความดันโลหิตและชีพจร เช่น การทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ ภาวะของหลอดเลือด การทำงานของหัวใจ และ การทำงานของต่อมต่าง ๆ ในร่างกาย ทั้งนี้ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาความดันโลหิตและ อัตราชีพจรของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นแนวทางประกอบการวางแผนและให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่าง ถูกต้องกับแนวการรักษาของแพทย์ โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ไว้อย่างเหมาะสม

6. ในประเทศไทยควรมีการวิจัยเกี่ยวกับค่าความดันโลหิตและชีพจรที่ปกติในกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละวัยของทั้งสองเพศ ทั้งนี้ เพื่อหาค่าเฉลี่ยที่ปกติของคนไทย เพื่อใช้ในการประเมินเปรียบเทียบ ในคนปกติกับผู้ป่วย และนำมาประกอบการพิจารณาวางแผนและให้การพยาบาลผู้ป่วยอย่างเหมาะสมกับ ภาวะของโรค

7. ส่งเสริมการศึกษาพยาบาลด้านการวินิจฉัยโรคขั้นต้น ควบคู่ไปกับการวัดชีพจรและความ ดันโลหิตที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายบทบาทของพยาบาลให้กว้างขวาง ออกไปตามความต้องการในด้านการให้บริการประชาชนและสอดคล้องกับแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 5 ของประเทศไทย

8. ศึกษาเปรียบเทียบความดันโลหิตและชีพจรระหว่างท่านอนกับท่านั่งของผู้ป่วยโรคอื่น ๆ ที่อยู่ในวัยเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบความแตกต่าง และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและให้การ พยาบาลอย่างเหมาะสมกับสภาวะของโรคในผู้ป่วยแต่ละบุคคล

9. การศึกษาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทางด้านวิชาการพยาบาลพื้นฐานนั้น ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ รวมทั้งการหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมาใช้เพื่อช่วยให้การวินิจฉัยโรคเป็นไป อย่างถูกต้อง และผู้ป่วยได้รับการรักษาพยาบาลที่เหมาะสมและปลอดภัย ทั้งนี้ ครูควรเป็นผู้เลือก ประสิทธิภาพการ เรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์

ขอแนะนำสำหรับผู้ที่ทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบข้อบกพร่องบางประการ จึงขอเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการทดลองต่อไปดังนี้ คือ

1. ในกลุ่มตัวอย่างประชากรไค้ก่ถอนเหา ๆ กัน รับประทานอาหารชนิดเดียวกัน และจำนวนเหา ๆ กัน
2. การเปลี่ยนจากทานอนเป็นทานั่ง ควรมีเตียงพิเศษที่มีไม่ควบคุม สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของเตียงนอนให้ยกระดับเตียงสูงขึ้นเหมือนสภาพของเก้าอี้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดขอบเขตการเคลื่อนไหวของผู้ถูกทดลองไค้เหา ๆ กัน
3. การวิจัยครั้งนี้ ไค้กำหนดขบวนการทดลอง โดยทดลองวัดในทานอนก่อนทานั่ง ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า อัตราการเต้นของชีพจรทานั่งสูงกว่าทานอน ส่วนค่าความดันโลหิตทานอนสูงกว่าทานั่ง และเพื่อเป็นการทดสอบผลการวิจัยครั้งนี้ อาจเปลี่ยนขบวนการทดลอง โดยทดลองในทานั่งก่อนทานอน
4. การศึกษาครั้งนี้ควรกระทำซ้ำอีกในหมู่ตัวอย่างคล้ายกัน เพื่อที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับค่าอัตราชีพจรและความดันโลหิตทานอนและทานั่ง ค่าความสัมพันธ์ระหว่างชีพจรและความดันโลหิตทานอนกับทานั่ง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ให้ผลพอที่จะพบว่า การวัดความดันโลหิตและชีพจร เมื่ออยู่ในท่าที่ต่างกันจะมีผลอย่างไร การปรับหน้าท้ทางสรีรวิทยาของร่างกายเป็นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล การตรวจสอบลักษณะ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนตารางเวลาที่ควรจะเป็น เช่น ช่วงการพักผ่อน การรับประทานอาหาร การรักษาและการดำรงไว้ ซึ่งสุขภาพของแต่ละบุคคลรวมทั้งการจัดท่า (Positions) ที่เหมาะสมให้กับผู้ป่วย
5. การวิจัยต่อไปควรเปรียบเทียบความดันโลหิต ชีพจรของผู้ถูกทดลองระหว่างทานอนกับทานั่ง เมื่ออยู่ในช่วงระยะเวลาพักต่างกัน เช่น ภายหลังเปลี่ยนจากทานอนเป็นทานั่ง ให้ผู้ถูกทดลองพักและจับชีพจรวัดความดันโลหิตภายหลังพัก 15, 30, 45 และ 60 นาที ตามลำดับ